

Musiqili səhnənin istedadlı rejissoru

“Zaman çox şeyi dəyişsə də, səhnənin tələbi olduğu kimi qalır: aktyor peşəkarlığı, obraz seçimi, tərtibat və dinamika. Teatr sənətində bütövlüyü bunlar yaradır”.

40 ildən çoxdur Akademik Opera və Balet Teatrında çalışan Əməkdar incəsənət xadimi Hafiz Quliyev söhbətə belə başladı. Yaradıcılığı ilə insani keyfiyyətləri üst-üstə düşən sənətkar teatrda baş rejissor olmaqla yanaşı, həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur. Bu günlərdə Hafiz müəllimlə növbəti görüşümüzə rejissor səhnə əsərlərinə qurulmuş verilmiş və təqdimata hazırlıq barədə suallarımızı cavablandırdı.

O bildirdi ki, rejissora tərtibat üçün hər hansı bir əsər verilirəndə, o, araşdırma aparır. Hər bir rejissorun özünün gizlin ssenarisi və qeydləri olur. Rejissor əsər barədə düşündükcə, onun təxəyyülündə müəyyən fikirlər, fantaziyalar yaranır. O, quruluşa tam hazır olduqdan, onu bütöv obraz kimi görə bildikdən sonra rollar aktyorlara paylanır. Sonra stolarxası iş, obrazların aydınlaşması, musiqi dərsləri, səhnə mizanlaşması və digər proseslərə start verilir.

Hazırlama prosesi əsərin özündən və rejissorun ona nə qədər vaxt sərf etməsindən asılıdır. Elə rejissor var bir il çalışır, eləsi də var bir ay. Bu, əsərin özündən və qoyulan vaxtdan da asılıdır. Əgər özüm bu əsərə hazırsam, demək, tamaşa da hazırdır. Burada yalnız texniki problemlər ola bilər. Yəni rejissor düşündüyünü həyata keçirmək istəyəndə aktyorla fikri üst-üstə düşməyə bilər. Rejissorun məharəti də budur ki, belə vəziyyətlərdə uzlaşma yarada bilsin.

Söhbətin davamında Hafiz müəllimlə soruşduq:

– Teatrın səhnəsində “Arşın mal alan”, “Leyli və Məcnun”, “Aşiq Qərib”, “Sevil”, “Koroğlu” və digər səhnə əsərlərinə müxtəlif rejissorlar quruluş veriblər. Onlar bir-birindən necə seçilir? Bu səhnə əsərlərinin yazıldığı gündən repertuara daxil edildiyini söyləyən rejissor bildirdi:

– “Leyli və Məcnun” opreasına maraqlı olduğundan ona quruluş verən rejissorlar da az olmayıb. Səhnə tərtibatı da fərqli olub. Füzuli və Üzeyir dahiliyi bu əsərdə bir yerdə qərarlaşır. Bütün rejissorlar bu tamaşaya quruluş verəndə Füzuli süjeti ilə Üzeyir musiqisini qovuşdurmağa çalışıb. Zamanın özünün də tələbləri var. Məsələn, 1932-ci ildə “Aşiq Qərib” səhnədə 4 saat gedirdi, bu gün isə onu tamaşaçıya elə çatdırırıq ki, o yorulmasın. Yəni bu günün

dinamikası, estetikası insanların zövqü ilə uyğunlaşdırılır.

Hafiz Quliyev bu günədək bir neçə xarici ölkədə keçirilmiş festival və beynəlxalq tədbirlərdə iştirak edib. O, məşhur sənət ocaqlarının dəvəti ilə tamaşalara quruluş verib. Sənətkar Türkiyə, Rusiya, Çin, Belarus, Bolqarıstan, Çexiya, Özbəkistan, Dağıstan kimi ölkələrə yaradıcılıq ezamiyyətlərindən söz açaraq dedi:

–İki dəfə Ankarada, bir dəfə isə Sam-sunda “Arşın mal alan” operettasını səhnələşdirmişəm. İstanbulda isə çoxlu qastrollarda olmuşam. Belarusda, Çin və Tacikistanda da tamaşalar qoymuşam. 50–60 günə bir tamaşa hazırlamışam. Hər ölkənin teatri fərqlidir. Belarus teatri bizim məktəbə yaxındır. Türkiyə teatri bizdən fərqlidir. Çin məktəbi isə tamamilə başqadır. Rejissor yerli psixologiyaya da bilməlidir. Rejissor çalışdığı ölkənin aktyorlarının ümumi psixologiyasını, teatrın estetikasını da özü üçün aydınlaşdırmalıdır.

2003-cü ildə Ankarada “Arşın mal alan” operettasını fərqli quruluşda səhnəyə qoymuşam. Əsər böyük sevgi ilə qarşılandı, uzun müddət repertuarda qaldı. Bu əsəri Belarusda da səhnəyə qoymuşam. Orada da nümayişi uğurlu alınıb. Artıq yeddinci ildir ki, “Arşın mal alan” Belarus Akademik Musiqili Teatrının repertuarında yer alır.

“Arşın mal alan” 1956-cı ildə Çində ilk dəfə səhnəyə qoyulub. 2011-ci ildə məni Pekinə dəvət etdilər ki, bu əsəri yenidən

səhnələşdirim. Biz hər gün 8 saat məşq edirdik, aktyorlar əlavə 3 saat da qalırdılar. Onlar bildirirdilər ki, sizin məktəb bizim xoşumuza gəlir. Tamaşaya baxmaq üçün Çinin mədəniyyət nazirinin müavini də gəlmişdi. O, tamaşadan sonra dedi: “Bizim dövrün gəncliyi “Arşın mal alan”ı çox sevirdi. İstəyirik ki, indiki gənclərimiz də bu əsərdən zövq alsınlar”.

Sonra rejissor tamaşaçı məmnunluğunun və sənət əlaqələrinin önəmini vurğuladı:

– Hər bir sənət ocağı üçün tamaşaçı məmnunluğu onun repertuarından asılıdır. Opera və Balet Teatrının da öz repertuarı və tamaşaçısı var. Səhnə əsərlərinin keyfiyyətli olmasına önəm veririk. Trupparamız tamaşaları öz aktyorları ilə nümayiş etdirir. Biz dünyanın məşhur sənət ocaqları ilə də təcrübə mübadiləsi aparırıq. Məşhur sənət adamlarını çağırırıq və bizdən də həmin sənət ocaqlarına dəvət olur. Bu gün teatrımızda gənc istedadlar çalışır. Onlar xarici festivallarda ölkəmizi uğurla təmsil edirlər. Tamaşaçı sarıdan heç bir korluğumuz yoxdur. Elə olur ki, tamaşaya 3 gün qalmış bilet tapılır.

Hafiz müəllimin dərs dediyi Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində istedadlı gənc rejissor və aktyorlar yetişir. Onlara daim dəstək olduğunu söyləyən rejissor bildirdi:

– Müəllim kimi tələbələrə dəstək göstərməyi özümə borc bilirəm. Mənim qrupuma qəbul olan tələbələrin səviyyəsi yüksəkdir. Tələbələrə hər şeydən öncə bir şəxsiyyət kimi yanaşırım. Onların hamısı dahi rejissor ola bilməz. Elə istedadlı gənclərimiz var ki, onların səhnələşdirdiyi əsərlərə baxdıqda adam heyətlənməyə bilər.

Sonda sənət ocağının 116-cı mövsümə necə hazırlaşdığı ilə maraqlandıq. Rejissor söylədi ki, ənənəyə uyğun olaraq, teatr hər il mövsümü görkəmli bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin əsərlərindən biri ilə açır. Mövsüm 18 Sentyabr Üzeyir Musiqi Günündə dahi bəstəkarın “Arşın mal alan” operettası ilə açılacaq. Ən önəmlisi odur ki, “Leyli və Məcnun” operası ilk dəfə sentyabrın 21-də dahi bəstəkarın doğulduğu Şuşada tamaşaçılara təqdim olunacaq.

Bu il teatrın repertuarının zəngin olduğunu söyləyən Hafiz Quliyev bildirdi ki, bəstəkar Şəfiqə Axundovanın “Gəlin qayası” operası yenidən səhnəyə qaytarılacaq.

Ceyhun ALIŞLI
XQ